צב: השוכר את הפועלים פרק שביעי בבא מציעא

עין משפט נר מצוה

פז א ב מי׳ פ״ה מהל׳ מעשר הל׳ ט סמג עשין קלה טוש״ע י״ד סי׳ שלח סעיף ק:
פח ג מי׳ פ״ב מהל׳ שכירות הלכה ז:
פט ד ה מי׳ שם הל׳ ו סמג עשין לח טוש״ע מ״מ סי׳ שלו סעיף ה:
צ ו מי׳ פ״ג מהלכות מעשר הל׳ יד סמג עשין קלה טוש״ע י״ד סי׳ שלח סעיף יט:

מסורת הש״ס

מוסף רש״י

על מנת שיאכל בני בשברי. פי׳ בקונט׳ שיאכל בנו עם האב בשכר פעולת האב ובקשה דמאי חייב הא ודאי מקח גמור הוא ומאי קאמר נמי דמיחזי כמקח אלא נראה בשכרו היינו תחתיו ואינטריך להתנות שיאכל הבן כמו שילה אפילו יאכל יותר מן האב והא דפריך ואי אמרת משום הוא אוכל אמאי חייב היינו אמאי חייב בכל מה שיאכל דהא לא הוה לו לחייבו אלא במה שאוכל יותר מן האב:

הכי גרסינן בספרים שלנו אלא אי אמרת משל שמים הוא אוכל אמאי פודה ומאכילן איסורא לא זכי ליה בו׳. אבל אי משלו הוא אוכל אתי שפיר שהרי הוא כאילו התנה עמו מעיקרא כדפרישית לעיל ומשני משום דמיחזי כמקח טעות ור״ח פי׳ אמאי פודה ומאכילין יאכלו בלא פדייה כיון דמשל שמים אוכל ומשני איסורא לא זכי ליה רחמנא ובגירסא זו קשה דאכתי הוה ליה למיפרך אמאי אוכלין בלא דהכי פריך בסמוך גבי נתפרסו עגוליו והוה ליה לשנויי משום דמיחזי כמקח טעות כדמשני בסמוך: **א״ה** גדולים נמי. אע״ג דמעלה להן מזונות ומשל שמים הוא אוכל אתי שפיר דקונן בגדולים דכיון דזן אותם מחלי בלא שלם אלא אי אמרת בשאין מעלה להן מזונות אמאי קונן לגדולים דאין מתרצין בלא שלם כיון שאינו זן אותם אלא מילאה הן עושין ואנשים הן ומשני גדולים אפילו בשאין זן מחלי בלא שלם: **מאי** לאו אידי ואידי במעלה להן מזונות. אע״ג דשפיר אוקי בכר מתני׳ באין מעלה להן מזונות השתא דאייתי ברייתא דלריכים לאוקמה במעלה להן מזונות סבירא ליה לאוקמא מתני׳ דומיא דברייתא: **במאי** אוקימתא. לברייתא במעלה להן מזונות קטנים נמי ניקון מהדר נמי אמאי דמוקי מעיקרא אידי ואידי במעלה כו׳ דבין מעיקרא וכין השתא מוקמת ברייתא במעלה להן מזונות: **לא** זכי ליה רחמנא. לאו דוקא נקט רחמנא דמדרבנן הוה מלאת קטן ושכרו לאכיו אלא כלומר לא זכו ליה רבנן אי נמי נקט רחמנא משום בתו דמן התורה מעשה ידיה שלו ועברה לא זכי ליה רחמנא:

דכוותיה

הרי זה אוכל ופטור. דכיון דעומדות לקנות לא נגמרה מלאכתן: אני וכני. שאינו נשכר לבעל הבית: **אי ע״מ שיאכל כני בשכרי.** שקנלת לי: **הוא אוכל ופטור.** שהתורה זיכתה לו כלקט שכחה ופאה שפטורין מן המעשר: **וכנו אוכל וחייב.** במעשר דהוה ליה כלוקח מקח שלא נגמרה מלאכתו: **ואי אמרת משלו הוא אוכל.** ושכרו הוא ואפילו הכי פטריה רחמנא מכנפשך דדרשינן ליה מה נפשך אוכל ופטור אף פועל אוכל ופטור: **כנו אמאי חייב.** הא בשכר אביו הוא אוכל כאביו: **משום דמיחזי כי מקח.** הואיל ואתני. אבל אמילה דידיה דאינו בתנאי אע״ג דבשכר הוא לא דמיא למקח: **הרי אלו לא יאכלו.** דבעי חומה דגמר קודש קודש ממעשר ובתחילה על מנת כן נשכרו לו: **ואם לא הודיען.** מתחילה לעשות עמו בנטע רבעי פודה ומאכילן: **כמקח טעות.** ואילמלי הודיען לא היו נשכרים לו: **נתפרסו עגוליו.** קליעות שדרסן בעיגולין ונגמרה מלאכתן למעשר ונפלו ונתפרסו וצריך לחזור ולדרסן: **הרי אלו לא יאכלו.** דאין פועל אוכל בדבר שנגמרה מלאכתו למעשר כדתניא לעיל (דף פט.) יצא הבודל בתמרים וכו׳: **נתפתחו חביותיו.** שיטלו מגופותיהם ושכרו לסותמן: **הרי אלו לא יאכלו.** דנגמרה מלאכתן למעשר: **ואם לא הודיען.** לקמן פריך גבי מתניתין מאי אודעינהו בעי: **כשלמא נתפרסו עגוליו איכא מקח טעות.** שכשאומר להן תחילה השתכרו לי לדרוס בעיגולין סבורים היו שזו תחלת דריסתן ועדיין לא נגמרה מלאכתן: **מידע ידעי דאיטבול למעשר.** דמשירד לבור הוי יין למעשר: **שנפתחו חביותיו לבור.** שנפסקו לבור וסבורין היו שלא הוציאוהו משם משירד מן הגת לתוכו: **והתניא יין משירד לבור.** הוי גמרו למעשר והרי ירד: **משיקפה.** משיקפאו החרצנים על פי הבור כשמתחיל להיות תוסס וטוטלין הזגין ומשליכן: **דאמרו ליה לא הוינא ידעין.** דמקפי: **איבעי לכו לאסוקי כו׳.** משאמרתי לכם שאני שוכר אתכם למשכו מן הבור וכיון דלא אסוק אדעתייכו סבור וקבול: **הוא דנגיד.** המושכו מן הבור: **משישלה בחביות.** משנתן בחביות והוא תוסס וכתיתתו עולה ומקצת שמרין קופצין למעלה וקודם שיגופו אותן חביות שולין אותן רתיחות ומשליכן: **דמשלי.** כבר נישולו רתיחותיו ממנו לחוץ: **דשריק.** הסותמו במגופות: **קונן.** ליטול מעות ולא יאכל: **על ידי עצמו.** כשביל עצמו: **מפני שיש בהן דעת.** וידעי וקא מחלי: **במעלה להן מזונות.** ושכר פעולתן שלו: **אי אמרת משל שמים הוא אוכל משום הכי אינו קונן.** ע״י עבדיו הקטנים דאין לפועל קטן זכות אלא כשנתן לתוך פיו: **אלא אי אמרת משלו הוא אוכל. דתוספת שכר הוא: אמאי אינו קונן.** כי היכי דאגרייהו דידיה אכילתן נמי דידיה: **שאין מעלה להן מזונות.** ואף שכרן אינו שלו. וקא סלקא דעתך אין הרב יכול לומר לעבד עשה עמי ואיני זנך ופלוגתא היא במסכת גיטין (דף יב.). ובהמתו משום לאו דחסימה שאפילו הוא עצמו דש בה דישה שלו אינו רשאי לחסמה: **והאני ר׳ אושעיא קונן אדם על ידי עצמו ועל ידי אשתו אבל לא על ידי בהמתו.** משום חסימה: **וקונן על ידי בניו הגדולים.** אבל לא הקטנים: **וקונן על ידי שפחתו ועבדו וכו׳.** קשיא עבדים קטנים אעבדים קטנים דמתני׳: **אידי ואידי.** מתני׳ וברייתא: **דמר סבר.** תנא דמתניתין: **משל שמים הוא אוכל.** הלכך נית להו למרייהו זכייה בתכילתן דאפילו שלהן אינה עד שיתננה לפיהן: **אי הכי.** בנו ובתו נמי נקוץ להו: **כמאי אוקימתא וכו׳.** ולעולם משלו הוא אוכל ומשום דאינו מעלה קאמר לא יקון:

הניחא

אהרי זה אוכל ופטור מן המעשר בעל מנת שאוכל אני ובני או שיאכל בני בשברי הוא אוכל ופטור ובנו אוכל וחייב ואי אמרת משלו הוא אוכל בנו אמאי חייב אמר רבינא משום דמיחזי כמקח תא שמע גהשוכר את הפועל לעשות בנטע רבעי שלו הרי אלו לא יאכלו ואם לא הודיעם פודה ומאכילן ואי אמרת משל שמים הוא אוכל אמאי פודה ומאכילן איסורא לא זכי להו רחמנא התם משום דמיחזי כמקח טעות אימא סיפא דנתפרסו עגוליו נתפתחו חביותיו הרי אלו לא יאכלו הואם לא הודיען מעשר ומאכילן ואי אמרת משל שמים הוא אוכל אמאי מעשר ומאכילן איסורא לא זכי להו רחמנא וזוכי תימא הכא נמי משום דמיחזי כמקח טעות בשלמא נתפרסו עגוליו מיחזי כמקח טעות אלא נתפתחו חביותיו מאי מקח טעות איכא מידע ידע דאיטביל להו למעשר אמר רב ששת שנתפתחו חביותיו לבור והתניא חיין משירד לבור כר׳ עקיבא דאמר משיקפה דאמרו ליה לא הוה ידעינן ונימא להו איבעי לכו אסוקי אדעתייכו דלמא מקפה באתרא דההוא גברא דנגיד איהו מקפה והשתא דתני טרב זביד בדבי ר׳ הושעיא יין משירד לבור ויקפה ור׳ עקיבא אומר ימשישלה בחביות אפי׳ תימא שלא נתפתחו חביותיו לבור דאמרו ליה לא הוה ידעינן דמשלי ונימא להו איבעי לכו אסוקי אדעתייכו דלמא משלי באתרא דההוא דשריק ההוא משלי תא שמע יקוצץ אדם על ידי עצמו על ידי בנו ובתו הגדולים על ידי עבדו ושפחתו הגדולים ועל ידי אשתו מפני שיש בהן דעת אבל אינו קוצץ לא על ידי בנו ובתו הקטנים ולא על ידי עבדו ושפחתו הקטנים ולא על ידי בהמתו מפני שאין בהן דעת קא סלקא דעתך במעלה להן מזונות אי אמרת בשלמא משל שמים הוא אוכל משום הכי אינו קוצץ אלא אי אמרת משלו הוא אוכל קטנים נמי נקוץ להו הכא במאי עסקינן בשאין מעלה להן מזונות אי הכי גדולים נמי גדולים ידעי וקא מחלי והא תנא ר׳ הושעיא קוצץ אדם על ידי עצמו ועל ידי אשתו אבל לא על ידי בהמתו ועל ידי בנו ובתו הגדולים אבל לא ע״י בנו ובתו הקטנים וקוצץ ע״י עבדו ושפחתו הכנענים בין גדולים ובין קטנים מאי לאו אידי ואידי במעלה להן מזונות ובהא קא מיפלגי דמר סבר משלו הוא אוכל ומר סבר משל שמים הוא אוכל לא דכ״ע משלו הוא אוכל ולא קשיא כאן בשאין מעלה להן מזונות וברייתא במעלה להן מזונות במאי אוקימתא במעלה להן מזונות אי הכי קטנים נמי נקוץ להו צערייהו דבנו ובתו הקטנים לא זכי ליה רחמנא במאי אוקימתא למתני׳ בשאין מעלה להן מזונות

הניחא

אלא אי אמרת משל שמים הוא אוכל אמאי פודה ומאכילן איסורא לא זכי ליה בו׳. אבל אי משלו הוא אוכל אתי שפיר שהרי הוא כאילו התנה עמו מעיקרא כדפרישית לעיל ומשני משום דמיחזי כמקח טעות ור״ח פי׳ אמאי פודה ומאכילין יאכלו בלא פדייה כיון דמשל שמים אוכל ומשני איסורא לא זכי ליה רחמנא וגירסא זו קשה דאכתי הוה ליה למיפרך אמאי אוכלין בלא דהכי פריך בסמוך גבי נתפרסו עגוליו והוה ליה לשנויי משום דמיחזי כמקח טעות כדמשני בסמוך: **א״ה** גדולים נמי. אע״ג דמעלה להן מזונות ומשל שמים הוא אוכל אתי שפיר דקונן בגדולים דכיון דזן אותם מחלי בלא שלם אלא אי אמרת בשאין מעלה להן מזונות אמאי קונן לגדולים דאין מתרצין בלא שלם כיון שאינו זן אותם אלא מילאה הן עושין ואנשים הן ומשני גדולים אפילו בשאין זן מחלי בלא שלם: **מאי** לאו אידי ואידי במעלה להן מזונות. אע״ג דשפיר אוקי בכר מתני׳ באין מעלה להן מזונות השתא דאייתי ברייתא דלריכים לאוקמה במעלה להן מזונות סבירא ליה לאוקמא מתני׳ דומיא דברייתא: **במאי** אוקימתא. לברייתא במעלה להן מזונות קטנים נמי ניקון מהדר נמי אמאי דמוקי מעיקרא אידי ואידי במעלה כו׳ דבין מעיקרא וכין השתא מוקמת ברייתא במעלה להן מזונות: **לא** זכי ליה רחמנא. לאו דוקא נקט רחמנא דמדרבנן הוה מלאת קטן ושכרו לאכיו אלא כלומר לא זכו ליה רבנן וריב״ן גרים לא זכו ליה רבנן אי נמי נקט רחמנא משום בתו דמן התורה מעשה ידיה שלו ועברה לא זכי ליה רחמנא:

דכוותיה

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél. FR : 01.80.91.62.91 - Tél. ISR : 077.466.03.32 - contact@torah-box.com